

**Rapport bevindingen Visitatiecommissie
Visitatie 2017
Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank**

DE VISITATIECOMMISSIE

**Mariëtte Simons
Frans Lemkes
Niek de Jager**

April 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Het Fonds (de karakteristieken)
3. Bevindingen
 - a. Opvolging aanbevelingen visitatie 2016
 - b. Algemene gang van zaken
 - Ontwikkelingen wet- en regelgeving en overeenkomsten
 - Ontwikkelingen in de (financiële) positie
 - Toekomst Fonds
 - Risicohouding, beleidsuitgangspunten en haalbaarheidstoets
 - Externe verslaggeving
 - c. Governance
 - Algemene taak en waarborging goed pensioenbestuur
 - Evenwichtige belangenbehartiging
 - Beheerste en integere bedrijfsvoering
 - Verantwoordingsorgaan
 - Uitbesteding
 - Externe accountant en certificerend actuaris
 - d. Geschiktheid
 - Geschiktheid en betrouwbaarheid bestuur
 - Voorzieningen voor verantwoordingsorgaan
 - Tijdsbeslag
 - Diversiteit
 - Permanente educatie
 - Zelfevaluatie
 - e. Beleggingen
 - Strategie, beleid en algemene oriëntatie
 - Uitvoering beleggingsproces
 - Maatschappelijk verantwoord beleggen
 - Uitvoering en uitbesteding
 - Monitoring
 - Externe toetsing
 - f. Risicobeheer
 - Algemene beginselen risicobeheer
 - Beheersing uitbestedingsrisico's
 - Integriteitsrisico
 - ICT-risico's
 - g. Communicatie
 - Communicatiebeleid
 - Informatie aan individuen
 - Te publiceren informatie

Bijlage 1: Korte samenvatting van aanbevelingen

Bijlage 2: Lijst van geraadpleegde documenten

Bijlage 3: Samenvatting

Bijlage 4: Fact Sheet

1. INLEIDING

a. (Wettelijke) Opdracht visitatiecommissie

De visitatiecommissie heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De visitatiecommissie is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank (hierna: het Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie d.d. 19 oktober 2017 de opdracht verstrekt om een vervolgsitatie uit te voeren. De beoordelingsperiode van deze sitatie strekt zich uit tot de op 12 januari 2018 voor de visitatiecommissie beschikbare informatie met betrekking tot de periode tot 31 december 2017. De vorige sitatie heeft over 2016 plaatsgevonden en werd eveneens door VCHolland uitgevoerd.

b. Doel en inrichting sitatie

Het intern toezicht vervult zijn toezichtstaak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds. De Visitatiecommissie richt zich niet op een inhoudelijke toetsing van het gevoerde beleid maar geeft - conform de hierboven weergegeven wettelijke taakopdracht - een oordeel over het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken.

De bevindingen van de visitatiecommissie (hierna VC) zijn vastgelegd in deze rapportage overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving en de eisen van goed vakmanschap. Het Fonds heeft aan de VC alle inlichtingen en gegevens verstrekt, die deze voor de vervulling van zijn taak redelijkerwijs nodig heeft. De inlichtingen werden desgevraagd schriftelijk verstrekt.

Het bestuur verplicht zich dit rapport in een bestuursvergadering aan de orde te stellen en ter kennis te brengen aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever. Het bestuur verplicht zich tevens een samenvatting van de rapportage van de VC op te nemen in haar jaarverslag. Deze samenvatting is als bijlage 3 bij dit rapport opgenomen.

De VC verwacht van het bestuur dat het de aanbevelingen van de VC in overweging neemt. Wil het bestuur afwijken van de aanbevelingen van de VC dan dient het dit te motiveren en in de bestuursnotulen vast te leggen.

De leden van de visitatiecommissie zijn verbonden aan VCHolland. De deskundigheidsgebieden van de leden zijn complementair aan elkaar. De onafhankelijke

deskundigen van de visitatiecommissie treden op als team, maar hebben specifieke aandachtspunten per persoon. De visitatiecommissie bestaat uit:

- Mariëtte Simons (governance en communicatie);
- Frans Lemkes (geschiktheid en risico's); en
- Niek de Jager (voorzitter; algemeen, follow-up en beleggingen).

De CV's van de leden van de visitatiecommissie staan vermeld op de website van VCHolland, www.vcholland.nl

VCHolland en de leden van de visitatiecommissie verplichten zich tot strikte geheimhouding van alle door het Fonds als vertrouwelijk gekwalificeerde gegevens die haar in het kader van de uitvoering van de visitatiewerkzaamheden bekend zijn geworden.

VCHolland streeft ernaar om, in overleg met het Fonds, jaarlijks één lid van de VC te rouleren. Bij de selectie van het nieuwe lid wordt specifiek gezocht naar deskundigheid die complementair is aan die der overige twee leden dan wel - indien van toepassing - die naar deskundigheid aansluit bij het onderwerp van de aanvullende opdracht.

c. Werkwijze

VCHolland heeft voor de uitvoering van jaarlijkse visitaties een aanpak ontwikkeld waarbij in een driejarige visitatiecyclus een algehele visitatie steeds de basis vormt voor de jaarlijkse visitaties in de jaren daarna. De eerste visitatie in deze cyclus is de over 2014 uitgevoerde algehele visitatie.

Bij de twee volgende, jaarlijkse visitaties in de driejaarsperiode bouwt VCHolland verder op de bevindingen en aanbevelingen die naar voren zijn gekomen in die algehele visitatie, rekening houdend met de invloed van externe en interne ontwikkelingen op het Fonds in de periode daarna.

De werkzaamheden van de visitatiecommissie hebben onder meer bestaan uit een oriënterend overleg over de voorgestelde aanpak door VCHolland van visitaties in een meerjarige cyclus en een beoordeling van het beleid van het bestuur van het Fonds en de algemene gang van zaken op basis van de gevraagde en ter beschikking gestelde documenten.

Het Fonds heeft de gevraagde informatie en documenten namens het bestuur zonder voorbehoud aan de visitatiecommissie ter beschikking gesteld.

Gegeven de eindverantwoordelijkheid van de VC voor het oordeel over het beleid van het bestuur en over de gang van zaken bij het Fonds heeft de VC gebruik gemaakt van de rapportages van anderen, in het bijzonder de rapporten van de certificerend actuaris en de externe accountant van het Fonds. De VC heeft kennisgenomen van de bevindingen en (actuariële) risico's bij het Fonds zoals beoordeeld door de certificerend actuaris en de externe accountant en de door hen gedane

aanbevelingen. Op basis daarvan en gelet op de opvolging van die aanbevelingen heeft de visitatiecommissie geen aanleiding gevonden nader overleg te voeren met externe partijen zoals externe accountant of certificerend actuaaris.

Op basis van de verkregen informatie heeft de visitatiecommissie een Memo opgesteld met aanvullende vragen en aandachtspunten. Voorafgaande aan de bespreking op 17 januari 2018 met een delegatie van het bestuur en een lid van het VO, tevens aspirant-bestuurslid heeft het Fonds schriftelijk commentaar gegeven op de inhoud van het Memo.

De visitatiecommissie heeft een conceptrapport opgesteld d.d. januari 2018 en ter beoordeling voorgelegd aan het bestuur. De reactie van het bestuur is in het rapport verwerkt. Het rapport is in maart met een delegatie van bestuur en VO besproken. Door beschikbaarstelling van dit rapport legt de visitatiecommissie verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever.

d. Normenkader

De visitatiecommissie voert haar taak uit als is voorgeschreven in artikel 103, artikel 104 lid 8 en artikel 106, leden 2 en 3, Pensioenwet met betrekking tot het interne toezicht pensioenfondsen.

De taken en werkwijze van het intern toezicht zijn in overeenstemming met hetgeen daarover is bepaald in de Code Pensioenfondsen, te weten de normen 14 -16. Wat de geschiktheid en onafhankelijkheid van de leden van het intern toezicht betreft past VCHolland de normen toe die daarvoor in de Code Pensioenfondsen (normen 52-55) zijn opgenomen.

VCHolland onderschrijft het “Normenkader voor goed intern toezicht bij pensioenfondsen” als opgesteld door de beroepsvereniging van intern toezichthouders in de pensioensector, de VITP.

2. HET FONDS (DE KARAKTERISTIEKEN)

Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds dat de pensioenregeling uitvoert voor Deutsche Bank AG en Deutsche Bank Nederland N.V. De statutaire vestigingsplaats van het Fonds is Amsterdam.

Voor enkele kerncijfers die aard en omvang typeren wordt verwezen naar bijlage 4 bij dit rapport.

Het bestuur van het Fonds bestaat uit vier leden namens de werkgever, drie leden namens de werknemers en één lid namens de pensioengerechtigden. De voorzitter, lid namens de werkgever, en de secretaris (lid namens de pensioengerechtigden) vormen samen het dagelijks bestuur van het Fonds. Het bestuur wordt ondersteund door de pensioenfondsmanager die bij het Fonds is gedetacheerd door de werkgever. Ter voorbereiding van de besluitvorming zijn de volgende commissies ingesteld:

- Governance en Risk management Commissie;
- Pensioencommissie;
- Communicatiecommissie;
- Financiële Commissie;
- Beleggingscommissie.

Het Fonds heeft een Verantwoordingsorgaan (VO) ingesteld dat bestaat uit vijf leden. Begin 2018 waren er twee vacatures waarvoor zich voldoende kandidaten hadden gemeld om ze te vervullen. In 2018 wordt het VO uitgebreid tot zes leden.

Het Verantwoordingsorgaan wordt van informatie voorzien door middel van een eigen library in het ICT-systeem, toegang tot de WillisTowersWatson-portal en de website. Het Verantwoordingsorgaan heeft een eigen opleidingsbudget.

Het Fonds heeft het intern toezicht vormgegeven door middel van visitatie. De taken en bevoegdheden van de visitatiecommissie zijn in een reglement vastgelegd.

Het Fonds voert een pensioenregeling uit die gekenmerkt is als een uitkeringsregeling. Met ingang van 1 januari 2017 geldt een premieplafond van 33%. Er zijn afspraken gemaakt over de (gedempte kostendekkende) premiestelling t/m 2022. Overschotten ten opzichte van de feitelijk kostendekkende premie worden verantwoord in een premie-egalisereserve ter verkleining van de kans op opbouwkortingen in latere jaren. De werkgever heeft naast de premiebetaling geen enkele verplichting jegens het Fonds en heeft ook geen aanspraak op eventuele overschotten. Op grond hiervan kan de regeling ten opzichte van de werkgever worden getypeerd als een (collectief) toegezegde bijdrageregeling (CDC).

De toeslagverlening in de regeling is voorwaardelijk, waarbij als indexatiegrondslag de CPI-afgeleid geldt.

De uitkerings- en financiële administratie van het Fonds is uitbesteed aan Syntus Achmea en het vermogensbeheer aan DB Asset Management. WillisTowersWatson treedt op als adviserend en als certificerend actuaaris. Een functionaris van WillisTowersWatson is lid van de beleggingscommissie. KPMG is de externe accountant van het Fonds.

3. BEVINDINGEN

In de paragrafen a - g van dit hoofdstuk worden de bevindingen van de VC gepresenteerd naar de onderwerpen waarlangs de VC haar visitatie heeft ingericht. De normen die de VC bij haar visitatie betreft worden bij elke subparagraaf beknopt weergegeven. De VC heeft hierbij in het kader van de gang van zaken gedurende de visitatieperiode en het functioneren van het bestuur primair bezien of de fondsorganen voldoende aannemelijk kunnen maken dat en in hoeverre het Fonds aan deze normen voldoet. De VC heeft geen audit of zelfstandige toetsing aan de normen uitgevoerd.

a. Opvolging aanbevelingen visitatie 2016

Norm: Het bestuur weegt de aanbevelingen van de VC af. Er is een proces ingericht om de opvolging van aanbevelingen systematisch te bewaken. Besluitvorming over de opvolging van aanbevelingen wordt in de notulen vastgelegd, waarbij aandacht wordt besteed aan proportionaliteit en evenwichtige belangenbehartiging.

Het Fonds heeft op de aanbevelingen uit de vorige visitatie een concrete reactie gegeven. Deze reactie is in het rapport van de VC over 2016 opgenomen. Daarnaast zijn op de aanbevelingen concreet acties geformuleerd in een memo van het bestuur van 19 april 2017. De nadere invulling van de “third line of defense” is nog onderhanden en moet ook worden gezien in het kader van de aanscherping van de regelgeving in 2019 (zie ook elders in het rapport).

Het Fonds is van mening dat het adequaat opvolging heeft gegeven aan de aanbevelingen uit de vorige visitatie.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het bestuur.

b. Algemene gang van zaken

Ontwikkelingen wet- en regelgeving en overeenkomsten

Norm: Het bestuur is op de hoogte van de (ontwikkelingen in) wet- en regelgeving en heeft een adequaat proces voor tijdige implementatie. Het Fonds heeft een adequaat proces om wijzigingen in de uitvoeringsovereenkomst, de pensioenreglementen en andere belangrijke overeenkomsten tijdig in de processen te verankeren.

Het Fonds heeft een Governance en Riskmanagement-commissie waarin een jurist zitting heeft. Wijzigingen in wet- en regelgeving worden onder meer in het risk-dashboard verwerkt. Dit verhoogt de zekerheid van tijdige implementatie en bewaking van de naleving van de wettelijke bepalingen.

Een belangrijke ontwikkeling betreft de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Het Fonds heeft een gedetailleerd plan opgesteld om tijdig aan de eisen te kunnen voldoen.

Een andere belangrijke ontwikkeling betreft Rl. 2016/2341/EU, die in januari 2019 in de Nederlandse wetgeving moet zijn opgenomen. In deze richtlijn worden risicobeheer, interne audit en de actuariële functie als sleutelfuncties benoemd waarover elk pensioenfonds moet beschikken. De interne auditfunctie mag niet met andere functies worden gecombineerd.

Het Fonds is van mening dat het adequate procedures heeft ingesteld om wijzigingen in wet- en regelgeving tijdig in te voeren en om wijzigingen in de uitvoeringsovereenkomst etc. tijdig in de processen te verankeren.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het bestuur.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de VC aan om tijdig de sleutelfuncties, met name de interne auditfunctie in de “third line of defense”, in te richten conform de wijzigende regelgeving (IORP II).

Reactie:

Hoewel een volledige interne audit functie voor een pensioenfonds van onze omvang moeilijk in te voeren is, en wij van mening zijn dat wij door de uitgebreide governance en risk functies, de uitgebreide jaareinde audit, (waarbij ook opdracht gegeven wordt voor een extra audits van aanpassingen in de administratie als bijv. de wijziging van 65 naar 67 jaar) hiervoor een goed alternatief hebben, zullen wij in het kader van de in te voeren aanpassingen ten gevolge van IORP II en de aanbevelingen van DNB analyseren op welke wijze wij hieraan gevolg moeten geven in 2018.

Ontwikkelingen in de (financiële) positie

Norm: Het bestuur volgt de ontwikkelingen op de voet en analyseert de consequenties van significante bewegingen en wijzigingen voor bijvoorbeeld informatievoorziening aan de deelnemers, herstelplan, aanvangshaalbaarheidstoets, of alternatieven voor de uitvoering.

De beleidsdekkingsgraad is gedurende de visitatieperiode hoger dan het vereist eigen vermogen. Het surplus is gedurende de eerste drie kwartalen van 2017 verder toegenomen. Een herstelplan is mitsdien niet aan de orde. De VC heeft de financiële gang van zaken met het Fonds besproken. Hieruit blijkt dat het Fonds de ontwikkelingen goed volgt in relatie tot de strategie.

Het Fonds is van mening dat het de ontwikkelingen in de (financiële) positie adequaat bewaakt en tijdig bijstuurt waar dat noodzakelijk is.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het bestuur.

Toekomst Fonds

Norm: Het bestuur verschaft zich inzicht in sterkte, zwakte, kansen en bedreigingen en doet zo nodig nader onderzoek naar haar toekomstbestendigheid.

Het Fonds heeft een SWOT-analyse uitgevoerd. Hieruit komen de financiële positie en een sponsor van waaruit continuïteit in de fondsorganen op kwalitatief hoog niveau kan worden verzorgd als belangrijke sterke punten naar voren. Belangrijke attentiepunten zijn de ontwikkelingen in de omvang van het Fonds en de toenemende complexiteit van het besturen van een pensioenfonds.

Het Fonds heeft in januari en augustus 2017 strategische sessies gehouden. De missie is in augustus tegen het licht gehouden en nog actueel bevonden. Er is een visie ontwikkeld voor de komende vijf jaar; met inachtneming van de SWOT-analyse is het

beleid gericht op voortgaan op de huidige voet t/m 2020. Het Fonds heeft gedurende 2017 enkele oriënterende gesprekken gevoerd over samenwerking met andere pensioenfondsen. Het Fonds kwam daarbij tot de conclusie dat het nu aangaan van een dergelijke samenwerking niet leidt tot een optimale eindoplossing.

Het Fonds is van mening dat het op deze wijze voldoende uitwerking heeft gegeven aan de mogelijke toekomstscenario's in relatie tot zijn sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het bestuur.

Risicohouding, beleidsuitgangspunten en haalbaarheidstoets

Normen: Het bestuur zorgt voor formele opdrachtaanvaarding en (in overleg met de overige organen) voor vastlegging van doelstellingen en beleidsuitgangspunten w.o. risicohouding en bestendig indexeren.

Minimaal jaarlijks wordt een haalbaarheidstoets uitgevoerd. Waar nodig volgt overleg met sociale partners en fondsorganen.

In 2017 is een haalbaarheidstoets uitgevoerd. Mediaan en slechtweerafwijking liggen binnen de grenzen van de risicohouding zoals gecommuniceerd. De uitgangspunten zijn in de bestuursvergadering besproken.

Het beleid met betrekking tot toekomstbestendig indexeren is adequaat vastgelegd. De formele opdrachtaanvaarding is vastgelegd in een brief aan de werkgever d.d. 30 december 2016. Er zijn ten opzichte hiervan geen wijzigingen opgetreden in de opdracht. Het fonds is van mening dat het hiermee aan alle vereisten met betrekking tot risicohouding, beleidvorming, haalbaarheidstoets en opdrachtaanvaarding heeft voldaan.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het bestuur.

Externe verslaggeving

Normen: De externe accountant heeft een goedkeurende verklaring bij de laatste jaarrekening afgegeven. De certificerend actuaris heeft zicht kunnen verenigen met de waardering van de pensioenverplichtingen. De onderwerpen die specifiek zijn voor pensioenfondsen zijn in het bestuursverslag opgenomen.

De rapportages van de certificerend actuaris en de externe accountant leiden niet tot vragen of opmerkingen van de kant van de VC. Het Fonds heeft in 2017 een proces ingeregeld om de volledigheid van de verplichte onderwerpen in het jaarverslag beter te bewaken.

c. Governance

Algemene taak en waarborging goed pensioenbestuur

Normen: Zodanige inrichting van de organisatie dat goed bestuur is gewaarborgd. Missie, visie en strategie, en een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Fondsorganen handelen in overeenstemming met de statuten.

Het fonds heeft een missie, visie en strategie (inclusief SWOT) geformuleerd en vastgelegd (in de ABTN en jaarlijks vermelding in het jaarverslag). De actualiteit daarvan wordt bewaakt. De beleids- en verantwoordingscyclus is vastgelegd en wordt opgevolgd. De fondsorganen handelen in overeenstemming met de statuten. De inrichting van de organisatie voldoet aan de daaraan te stellen eisen. Een noodprocedure is niet gevonden in de documentatie.

De naleving van de Code Pensioenfondsen wordt gemonitord en in het jaarverslag worden de afwijkingen gerapporteerd en toegelicht, als onderdeel van de paragraaf Risicobeleid.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Evenwichtige belangenbehartiging

Norm: Belanghebbenden moeten zich op evenwichtige wijze door de beleidsbepalers van het Fonds vertegenwoordigd kunnen voelen.

Door de opzet en inrichting van het pensioenfonds, met een paritair bestuur en een VO waarin ook de werkgever is vertegenwoordigd, kunnen de belanghebbenden van het Fonds zich evenwichtig vertegenwoordigd voelen. De wijze van besluitvorming geeft een goed beeld van hoe de besluitvorming tot stand komt en welke aspecten daarbij worden meegenomen.

In de ABTN wordt aangegeven op welke wijze rekening wordt gehouden met de diverse groepen belanghebbenden, zowel voor wat betreft het premiebeleid in relatie tot de pensioenopbouw, als voor wat betreft de sturing bij tekorten. Een geactualiseerd financieel crisisplan is opgesteld.

Het bestuur is van mening dat het de belangen van de belanghebbenden evenwichtig heeft behartigd.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Beheerste en integere bedrijfsvoering

Normen: Zodanige inrichting van de organisatie en de bedrijfsprocessen dat een beheerste en integere bedrijfsvoering is gewaarborgd. Er is sprake van een beheerst beloningsbeleid. Er is een incidentenregeling. De ABTN is compleet, actueel en alle wijzigingen zijn volgens een deugdelijk bestuurlijk proces tot stand gekomen.

De VC heeft kunnen vaststellen dat er binnen het Fonds sprake is van een beheerste en integere bedrijfsvoering. Het bestuur is zich bewust van het belang van integere bedrijfsvoering, waarbij specifieke aandacht is voor de risico's van mogelijke belangenverstrengeling. Er zijn diverse regelingen (van de werkgever) van toepassing om de integriteit te bevorderen, waaronder een klokkenluidersregeling en een incidentenregeling). De bestuurders ontvangen geen vergoeding voor hun bestuurswerk. Het bestuurslid namens de pensioengerechtigden ontvangt geen vergoeding voor de bestuurswerkzaamheden, wel voor additionele ondersteunende werkzaamheden. De ABTN voldoet aan de te stellen eisen en is up-to-date met een duidelijk versiebeheer.

Het Fonds is van mening dat sprake is van een zodanige inrichting van de organisatie en de bedrijfsprocessen dat een beheerste en integere bedrijfsvoering is gewaarborgd.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Verantwoordingsorgaan

Norm: Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over het handelen van het bestuur, adviseert gevraagd en ongevraagd, in ieder geval over de in de pensioenwet genoemde onderwerpen op een tijdstip dat het advies van wezenlijke invloed kan zijn op de besluitvorming, en wordt onverwijld geïnformeerd bij de in de wet voorgeschreven gebeurtenissen.

De VC heeft kunnen vaststellen dat er sprake is van een open relatie tussen bestuur en VO. De informatievoorziening is toereikend. Waar sprake is van een adviesaanvraag wordt voldaan aan de wettelijke vereisten, waarbij sprake is van een tijdige vraagstelling en afdoende informatie.

Het Verantwoordingsorgaan heeft regelmatig overleg met het bestuur, naast de eigen vergaderingen. Het oordeel van het Verantwoordingsorgaan over het handelen van het bestuur is opgenomen in het verslag van het Verantwoordingsorgaan dat is / wordt opgenomen in het jaarverslag. Daarbij wordt ook ingegaan op de gevraagde en gegeven adviezen. Het Fonds is van mening dat het voldoende activiteiten onderneemt voor een goed functionerend VO.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel doet de VC de volgende aanbevelingen:

- Blijf aandacht besteden aan de rolvastheid van de verschillende gremia, met blijvende aandacht voor de volgorde van het bekleden van verschillende rollen in de tijd (lid VO, lid commissie, lid bestuur).
- Zorg voor een juiste rolaanduiding van het VO op de website (wordt nu vergeleken met RvC = intern toezicht, maar is te vergelijken met AvA = orgaan waaraan het bestuur verantwoording aflegt). Het intern toezicht (in de vorm van een visitatiecommissie) wordt niet vermeld op de website.

Reactie:

Ons VO heeft een interne toezichtfunctie. Er heeft geen vermenging van functies plaatsgevonden en ook bij het recent toetreden van een VO-lid in het bestuur, na goedkeuring door DNB, is een onmiddellijke scheiding van bevoegdheden ingevoerd. De aspirant bestuursleden hebben geen toegang meer tot VO-overleg gehad op moment dat zij bij besprekingen van het bestuur of commissies hiervan aanwezig waren om een strikte scheiding van bevoegdheden te waarborgen. Wij zullen dit ook in de toekomst hieraan in voorkomende gevallen aandacht blijven besteden en handelen op gelijke wijze als in het verleden.

Uitbesteding

Normen: Uitbesteding van taken blijft binnen de grenzen van hetgeen is toegestaan en wenselijk is voor een beheerste en integere bedrijfsvoering. Er is een deugdelijk beleid voor uitbesteding geformuleerd en vastgelegd. De overeenkomsten inzake uitbesteding voldoen aan de in het Besluit FTK genoemde eisen.

In de ABTN is (een samenvatting van) het uitbestedingsbeleid opgenomen. Er zijn 'control frameworks' voor zowel het vermogensbeheer als voor het pensioenbeheer. In deze frameworks wordt (ook) verwezen naar punten uit het "vendor management"-beleid van Deutsche Bank; dat beleid voldoet aan de eisen van internationale toezichthouders en is bekend bij de auditors en de certificeerders (KMPG en WTW).

De controles op de uitbesteding vinden plaats door het bestuur respectievelijk de commissies aan de hand van control-frameworks.

De uitbesteding vindt plaats binnen de kaders van wet- en regelgeving. Het Fonds is van mening dat voldaan wordt aan de normen met betrekking tot de uitbesteding.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de VC aan om het uitbestedingsbeleid te herijken, zodat het voldoet aan de huidige daaraan te stellen eisen (zie ook Guidance Uitbesteding DNB met checklist).

Reactie:

Het Pensioenfonds beschikt over een uitgebreid beleid ten aanzien van uitbesteding met strikte controles en rapportages. Dit beleid is echter in meerdere documenten samengevat. Wij zullen dit conform de Guidance Uitbesteding DNB inclusief checklist samenvatten in een totaal beleidsdocument.

Externe accountant en certificerend actuaris

Normen: Toezicht op onafhankelijkheid en functioneren. Evaluatie en opvolging bevindingen zijn adequaat ingeregeld.

De externe accountant en de certificerend actuaris hebben in de rapportages over 2015 “schone verklaringen” afgegeven waarbij een aantal aanbevelingen gedaan. Het bestuur heeft verklaard dat de aanbevelingen zijn besproken en voor zover mogelijk zijn opgevolgd.

Het Fonds is van mening dat het voldoet aan de in de Pensioenwet gestelde eisen inzake de externe accountant en certificerend actuaris en haar proces van opvolging van de bevindingen voldoende robuust is.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

d. Geschiktheid

Geschiktheid en betrouwbaarheid bestuur

Normen: Bestuursteam en individuele beleidsbepalers zijn geschikt en betrouwbaarheid is boven twijfel verheven. Er is een adequaat en actueel geschiktheidsplan. Er is een adequate gedragscode. Geschiktheid en betrouwbaarheid worden regelmatig getoetst.

In het Plan van Aanpak Geschiktheid van december 2017 zijn alle voor het bestuur relevante onderwerpen opgenomen, namelijk:

- Vereist niveau van geschiktheid, onderverdeeld in deskundigheid, competenties en professioneel gedrag, zowel op collectief als individueel bestuursniveau. Het geeft een overzicht van de huidige situatie plus de in 2018 te zetten stappen.
- Benoemingsbeleid.
- Functieprofielen.
- Opleidingsbeleid en opleidingsplan voor 2018.
- Jaarlijkse evaluatie en toetsing zowel collectief als per individu.

Het Fonds heeft een geactualiseerde gedragscode vanaf januari 2017 welke jaarlijks door de verbonden personen in het Fonds wordt verstrekt aan de compliance officer. Het Fonds is van mening dat in het Plan van Aanpak Geschiktheid op adequate wijze rekening wordt gehouden met de hiervoor geldende wet en regelgeving. Het Fonds beschikt over het vereiste niveau van collectieve en individuele geschiktheid om een pensioenfonds op een verantwoorde en betrouwbare wijze te kunnen besturen.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Voorzieningen voor verantwoordingsorgaan

Norm: De vereiste voorzieningen (waaronder educatie) worden getroffen om te zorgen dat het verantwoordingsorgaan haar taak naar behoren kan vervullen.

Het bestuur komt jaarlijks met het verantwoordingsorgaan het budget overeen voor opleiding en educatie. Hierdoor wordt voorzien in de opleidingsbehoefte van het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan fungeert mede hierdoor ook als kweekvijver bij het ontstaan van vacatures in het bestuur.

Het Fonds is van mening dat op deze wijze wordt voorzien in de behoefte van het verantwoordingsorgaan inzake opleiding en educatie en om ook haar taak naar behoren te kunnen uitvoeren.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Tijdsbeslag

Norm: Leden van de fondsorganen hebben voldoende tijd om hun taak naar behoren uit te voeren en voor wat betreft (neven)functies worden de normen van het Besluit Uitvoering PW niet overschreden.

De leden van de fondsorganen realiseren zich goed dat zij voldoende tijd beschikbaar moeten hebben om de benodigde werkzaamheden te kunnen uitvoeren.

Voor de bestuursleden is als referentie ook de bijbehorende VTE (voltijds-equivalent) score vastgesteld.

De leden van de fondsorganen zijn in staat in de praktijk voldoende tijd vrij te maken om de hun toebedeelde taak naar behoren uit te voeren.

De leden van de fondsorganen dienen (neven)functies vooraf te melden aan de compliance officer, die erop toeziet dat de normen van het Besluit Uitvoering PW niet worden overschreden.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Diversiteit

Norm: Het bestuur heeft een beleid geformuleerd om diversiteit van de fondsorganen naar leeftijd en geslacht te bevorderen en is hierover transparant in zijn uitingen.

Door de wijzigingen in het 8 leden tellende bestuur begin 2018 is het aantal vrouwen gedaald van 3 naar 1. De strategie van het Fonds is om de komende jaren - tot er duidelijkheid is omtrent de toekomst van het pensioenfonds - te werken op “going concern” basis.

Voor die periode zal gebruik worden gemaakt van de bestaande kennis en ervaring die vanuit het VO voor opvolging in het bestuur aanwezig is. Hierbij wordt de continuïteit in het bestuur met beschikbare en geschikte kandidaten gegarandeerd. Voor de vacatures in het VO zijn reacties ontvangen van een ruim aantal kandidaten binnen de bank, waardoor de continuïteit in het VO en mogelijke bestuurders gegarandeerd wordt. Het Fonds is van mening dat het met deze bewuste aanpak voldoende doet om in continuïteit over een adequate samenstelling van de fondsorganen te kunnen beschikken, waarbij het bestuur onderkent dat de diversiteit in het bestuur onvermijdelijk afneemt.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Permanente educatie

Norm: Het Fonds beschikt over een adequaat programma voor permanente educatie voor leden van de fondsorganen.

Het Fonds heeft in het Plan van Aanpak Geschiktheid het opleidingsbeleid vastgesteld. Jaarlijks wordt er voor de leden van het bestuur en het VO een opleidingsplan gemaakt. Tevens worden er intern kennissessies georganiseerd. Het Fonds voldoet hiermee naar haar mening aan de gevraagde norm.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Zelfevaluatie

Norm: Het bestuur evalueert jaarlijks het functioneren van de individuele bestuursleden en van het bestuursteam. Met enige regelmaat geschiedt de zelfevaluatie onder leiding van een onafhankelijke derde.

Het bestuur heeft de bestuursevaluatie vastgelegd in het Plan van Aanpak Geschiktheid. Jaarlijks vindt er een individuele zelfevaluatie plaats. In 2017 heeft er een collectieve zelfevaluatie plaats gevonden onder begeleiding van een onafhankelijke derde partij. Het Fonds is van mening dat het hiermee aan de gestelde normen ten aanzien van zelfevaluatie heeft voldaan.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

e. Beleggingen

Strategie, beleid en algemene oriëntatie

Normen: De beleggingsstrategie sluit aan op missie, visie en risicohouding, en voldoet aan de prudent person regel. Het vaststellen van de strategie is een actief bestuurlijk proces met een gedegen onderzoek als grondslag. Het Fonds legt beleggingsbeginselen vast en vertaalt de strategie naar een concreet plan.

De Strategische beleggingsmix is goedgekeurd in de bestuursvergadering van maart 2017. Hij is gebaseerd op de ALM-studie van 2016, die in het kader van de CDC-regeling is opgesteld. De strategische weging en de bandbreedtes zijn gedocumenteerd in de ABTN. In de ABTN 2017 is ook uitleg opgenomen over de rol van tracking errors in de bewaking van het beleggingsrisico. Deze uitleg zou ook nog overgenomen kunnen worden in de sub-paragraaf “Wijze van risicometing en -beheersing”.

De renteafdekking wordt gemeten naar de marktwaardedekkingsgraad. Er zijn bandbreedtes voor 6 “maturity-buckets” gedefinieerd. Het inflatierisico wordt bewaakt aan de hand van de macro-economische ontwikkelingen; de afdekkingsinstrumenten zijn niet verlengd omdat deze naar het oordeel van het Fonds het inflatierisico voor de aanspraakgerechtigden niet goed repliceren. Het Fonds heeft in de ABTN onderbouwd waarom de gekozen strategie in overeenstemming is met de prudent person regel. De (ongedateerde) verklaring beleggingsbeginselen is als bijlage bij de ABTN opgenomen.

Het Fonds is van mening dat het de beleggingsstrategie op een solide wijze gestalte heeft gegeven.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de VC aan om de verklaring beleggingsbeginselen te dateren zodat ook derden kunnen zien dat hij actueel is (niet ouder dan drie jaar).

Reactie:

Het was ons ontgaan dat er geen datum op dit document werd vermeld, dat zullen wij aanpassen. Wel is er thans een beleggingsplan waarin deze uitgangspunten zijn verwerkt, dat gedateerd is en een versiebeheer kent. Dit beleggingsplan is goedgekeurd door het bestuur in december 2017. In de komende ABTN zal dit beleggingsplan de bijlage “verklaring omtrent beleggingsbeginselen” vervangen.

Uitvoering beleggingsproces

Normen: Er is een heldere organisatiestructuur met onafhankelijke vormgeving van risicobeheer en waarborgen voor zorgvuldige besluitvorming. Administratie en rapportage worden zodanig vormgegeven dat realisatie kan worden beoordeeld ten opzichte van strategische doelen en grenzen.

De organisatiestructuur op hoofdlijnen is helder. Er is sprake van onafhankelijke vormgeving van het risicobeheer via WTW die ook de rapportages (waaronder een dashboard) hierover verzorgt. Het tactisch en operationeel beleid ligt bij de fiduciaire vermogensbeheerder. Evenwicht tussen kennis en complexiteit is in de beleggingsbeginselen geformuleerd. De voorzitter is in 2017 afgetreden omdat haar nieuwe functie bij een DB Asset Management-branche een belangenverstrengeling met zich kon meebrengen. Hierin hebben Fonds en sponsor integer en proactief gehandeld.

Het Fonds is van mening dat het voldoende aandacht besteedt aan de uitvoering van het beleggingsproces.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Norm: Het bestuur heeft een beleid geformuleerd met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen, communiceert hierover op een transparante wijze en stemt het af met belanghebbenden.

Het ESG-beleid is gebaseerd op het uitsluiten van bedrijven die betrokken zijn bij Nuclear Power, Tobacco, Alcohol, Gambling, Military Weapons, Civilian Firearms, GMOs en Adult Entertainment, en op het selecteren van de 25% bedrijven met de hoogste ESG Ratings per sector en regio. Het Fonds ontvangt elk kwartaal een rapportage omtrent de ESG-ratings van de organisaties waarin wordt belegd. Het beleid rond het handelen naar aanleiding van die rapportages moet in 2018 nader worden ingevuld. Het Fonds acht zichzelf te klein om (bijvoorbeeld via stemgedrag) invloed te kunnen uitoefenen op het ESG-beleid van organisaties. Het beleid rond maatschappelijk verantwoord beleggen is adequaat toegelicht in het jaarverslag. Het Fonds is van mening dat het voldoende aandacht besteedt aan de ESG-aspecten van het beleggingsbeleid.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de VC aan om met de vermogensbeheerders af te stemmen wat in hun organisatie het beleid is met

betrekking tot stemgedrag en andere aspecten van engagement, en na te gaan op welke wijze hierover aan het Fonds kan worden gerapporteerd.

Reactie:

Wij zullen dat afstemmen met de vermogensbeheerder.

Uitvoering en uitbesteding

Norm: Uitbesteding van (fiduciair) beheer, beleggingsadviesfuncties, bewaarfuncties en / of rapportage vinden zodanig plaats dat voldaan wordt aan het algemene uitbestedingsbeleid van het Fonds en het bestuur de verantwoordelijkheid voor de uitbestede taken kan dragen.

Er is sprake van een uitbestedingsbeleid waarbij wordt voldaan aan de wettelijke vereisten en het uitbestedingsbeleid van het fonds. Aan de fiduciaire vermogensbeheerder (een dochter van de werkgever Deutsche Bank) is een ruime taak opgedragen, namelijk zowel het tactisch beleid als het operationeel beleid van de beleggingsportefeuille. De beleggingscommissie, ondersteund door het externe lid van WTW ziet hierop toe. In 2018 zal een evaluatie plaatsvinden van de uitbesteding en zullen meerdere marktpartijen worden uitgenodigd om een offerte uit te brengen voor de uit te besteden taken.

Het Fonds is van mening dat het de uitbesteding van het vermogensbeheer adequaat heeft geregeld.

De visitatiecommissie volgt op basis van de gesprekken en de overlegde documentatie de mening van het Fonds.

Monitoring

Norm: Het bestuur kan achteraf aantonen dat de uitvoering van het beleggingsproces en de uitkomsten hiervan worden bewaakt, en dat tijdig bijgestuurd wordt.

De VC heeft de uitkomsten van het beleggingsproces gedurende 2017 op een aantal aspecten met het Fonds besproken. Uit dit gesprek is gebleken dat het bestuur de diverse tendensen en gebeurtenissen goed kan verklaren, hetgeen duidt op een adequate bewaking van de uitkomsten. De kwaliteit van beleggingen in vastrentende waarden wordt in hoofdzaak bewaakt op basis van de rating. Daarbij tekent het Fonds aan dat de high yield portefeuille voor 93% bestaat uit debiteuren met een rating tussen BBB en B, en slechts 7% een rating van C of lager heeft.

Het Fonds is van mening dat het de uitkomsten van het beleggingsproces goed bewaakt.

De visitatiecommissie volgt op basis van de gesprekken en de overlegde documentatie de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de VC aan om met de vermogensbeheerders van gedachten te wisselen op welke wijze zij fundamentele aspecten (bijvoorbeeld geprojecteerde kasstromen) betrekken bij de beoordeling van de vastrentende waarden waarin zij beleggen.

Reactie:

Wij zullen dit punt met onze vermogensbeheerder bespreken en dit vastleggen.

Externe toetsing

Normen: De externe accountant is akkoord met de waardering en de level-indeling van de activa en heeft geen materiële opmerkingen bij het proces van totstandkoming hiervan. De certificerend actuaris oordeelt positief ten aanzien van het naleven van de prudent person regel.

Er zijn op dit gebied geen bijzonderheden geconstateerd.

f. Risico's

Algemene beginselen risicobeheer

Normen: Het bestuur voert een beleid gericht op het duurzaam beheersen van financiële en niet financiële risico's en heeft een continu proces van systematisch analyseren en beheersen van risico's (w.o. integriteit, belangenverstrengeling, compliance). De functie risicobeheer is in het bestuur belegd. Bij besluiten wordt risico-afweging vastgelegd.

Het Fonds heeft het Integraal Risico Management (IRM) vastgelegd in hoofdstuk 9 van de ABTN. Op basis van dit vastgestelde beleid is een Risico Appetite Framework (RAF) opgesteld en op basis van het RASCI-model zijn de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden binnen het fonds benoemd en op schrift gesteld.

Het bestuur laat zich op dit terrein adviseren door de commissie Governance en Riskmanagement; in 2018 wordt de bezetting van deze commissie versterkt. Het bestuur bewaakt het risicobeheer door middel van het integrale risicodashboard (op kwartaalbasis) en de dekkingsgraadmonitor (op maandbasis).

De Beleggingscommissie maakt gebruik van het risicodashboard beleggingen en de commissie Governance en Riskmanagement van een risicodashboard pensioenadministratie.

De commissies hebben een regulier overleg over deze dashboards ingeregeld met de betrokken uitbestedingspartners.

De voor 2017 geplande toets op het IRM is doorgeschoven naar begin 2018. Op basis van deze toets zal het bestuur de verdere aanscherping hiervan gaan vaststellen.

Het Fonds is van mening dat de functie risicobeheer adequaat wordt uitgevoerd.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de VC aan om in 2018 expliciet aandacht te besteden aan de in het toezichtskader voor 2018 van DNB benoemde samenhangende strategische thema's, zoals complexiteit in de regeling, bestuurlijke context en governance, alsmede veranderbudget bij de uitvoerders.

Reactie:

Wij zullen in het kader van de door ons geplande toets op het IRM (mede i.v.m. nieuwe eisen in het kader van IORP II) ook de door DNB benoemde samenhangende thema's meenemen. Daarnaast besteden wij altijd jaarlijks aandacht aan de thema's die DNB publiceert als onderdeel van het toezichtkader.

Beheersing uitbestedingsrisico's

Normen: Het Fonds zorgt ervoor dat de systematisch geanalyseerde risico's ten aanzien van de uitbestede processen in de uitbestedingsovereenkomsten geadresseerd worden. Het Fonds laat zich informeren over de opzet en werking van beheersingsmaatregelen tegenover alle risico's die het van belang acht.

Het Fonds heeft het uitbestedingsbeleid met de bijbehorende risico's vastgelegd in hoofdstuk 1 en bijlage 4 van de ABTN.

Dit beleid is mede gebaseerd op de "vendor management" richtlijnen die ook door de werkgever worden gehanteerd. Met de uitbestedingspartners is een SLA vastgesteld. De monitoring van en rapportage over het uitbestedingsbeleid is belegd bij de fondsmanager.

Het Fonds hanteert een uitbestedingskalender met een jaarlijkse evaluatie van elke partner en met als richtlijn dat 1 keer per 5 jaar ook een verkenning naar marktconformiteit plaatsvindt. Voor 2018 staat deze verkenning gepland voor het vermogensbeheer bij Deutsche Bank Asset Management.

Het Fonds ontvangt jaarlijks ISAE3402-rapportages over de processen en de risicobeheersing bij de uitbestedingspartners.

Het Fonds is in 2017 gestart om van de pensioenuitvoerder Syntrus Achmea in het vervolg jaarlijks ook een ICS (In Control Statement) gebaseerd op ISAE3400 te gaan ontvangen.

Het Fonds is van mening dat de uitbestede processen en het beheer van de daarbij behorende risico's adequaat worden uitgevoerd en ook dat zij hierover uitgebreid wordt geïnformeerd.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Integriteitsrisico

Norm: Het bestuur draagt zorg voor een systematische analyse van integriteitsrisico's en stelt aan de hand van deze analyse een integriteitbeleid vast en voert dat beleid uit.

Het Fonds heeft het integriteitsbeleid vastgelegd in hoofdstuk 9 en bijlage 9 van de ABTN. In juli 2017 is op basis van dit vastgestelde beleid het document Integrale Risicobeleid - en Framework opgesteld. Bijlage 1 van dit document behandelt de Integriteitsanalyse SIRA en de Integriteits Risk Appetite.

Hierin staan de richtlijnen, processen en beheersmaatregelen vermeld die gelden voor de pensioensector. Hierbij wordt tevens aangesloten bij de richtlijnen die gelden voor de sterk gereguleerde bankomgeving van de werkgever. Verder worden de procedures beschreven van de jaarlijkse controle en actualisatie. Het bestuur monitort middels het risicodashboard en de compliance officer de uitvoering van dit beleid.

In januari 2019 moet de Europese IORP-II-richtlijn ingevoerd worden. Het Fonds heeft aangegeven in 2018 te gaan bekijken of dit wijzigingen (mede in relatie tot het 3 lines of defense model) met zich mee zal brengen. Dit zal meegenomen worden in de afronding van het project Integraal Risicomanagement. Daarnaast heeft het bestuur reeds de bezetting van de Commissie Governance en Risk vanaf februari 2018 versterkt.

Het bestuur is van mening dat het de integriteitsrisico's systematisch analyseert en dat deze risico's voldoende worden beheerst.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

ICT Risico's

Norm: Het bestuur evalueert en beheerst de ICT-risico's in de eigen organisatie, en de organisaties van de werkgevers en de uitbestedingspartners, met name ter waarborging van de vertrouwelijkheid en blijvende juistheid van deelnemersgegevens, bescherming van activa en blijvende integriteit van de informatievoorziening.

Het Fonds behandelt de ICT-risico's met de uitbestedingspartners. Met Syntrus Achmea worden deze per kwartaal vastgelegd en besproken op basis van de risicorapportage niet-financiële risico's. Met de werkgever is een SLA opgesteld voor het gebruik van de IT-faciliteiten.

Het Fonds is bezig met het project AVG (algemene verordening gegevensbescherming). De AVG is onderdeel van de harmonisatie van de privacywetgeving binnen de EU welke vanaf mei 2018 van kracht wordt. Bij dit project zal het Fonds ook het gebruik van de officeapplicaties bij de werkgever betrekken en dit ook gaan opnemen in de bestaande SLA met de werkgever die betrekking heeft op het gebruik van de IT-faciliteiten.

In het Risk Dashboard is geen integrale rapportage opgenomen van de IT-risico's. Het Fonds onderkent dat er voldoende aandacht wordt besteed aan de ICT-risico's in de eigen organisatie, bij de werkgever en de uitbestedingspartners, maar dat een integrale analyse met evaluatie en rapportage in het Risk Dashboard meegenomen moet worden bij de afronding van het project Integraal Risicomanagement in 2018.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de VC aan om in 2018 bij de afronding van het project Integraal Risicomanagement expliciet voor de IT-risico's ook aandacht te besteden aan het gebruik van cloud computing en de maatregelen tegen cybercrime.

Reactie:

In het kader van de afronding van het integraal risicomanagement project in 2018 heeft de verdere invoering van de formalisering van de controle op het IT-risico een belangrijke plaats. De eerste gesprekken over de wijze waarop hieraan vormgegeven zal worden voor de office-applicaties van de werkgever zijn al gestart. Voor de uitbestede activiteiten met name de administratie is vergaande documentatie en risk management controle aanwezig.

g. Communicatie

Communicatiebeleid

Normen: Het bestuur voert een adequaat communicatiebeleid: het verstrekt de voorgeschreven informatie tijdig en in duidelijke en begrijpelijke bewoordingen. De verstrekte informatie is correct, volledig en evenwichtig. Het beleid bevordert het pensioenbewustzijn van belanghebbenden en stimuleert de dialoog met de belanghebbenden over het gevoerde en te voeren beleid. De effectiviteit van het beleid wordt met enige regelmaat getoetst.

Het Fonds beschikt over een communicatiebeleidsplan dat is vastgesteld in mei 2017, en waarin ook het jaarplan 2017 is opgenomen, inclusief de begroting. Het beleidsplan gaat in op de doelstellingen, de middelen en de monitoring van de communicatie-activiteiten. Er is een communicatiecommissie die het bestuur adviseert en de opvolging van het communicatiejaarplan bewaakt. Ook in 2017 is aandacht besteed aan de nieuwe pensioenregeling, die door het CDC-karakter meer risico's voor de deelnemers kent.

Met het communicatiebeleid beoogt het bestuur meer aandacht en waardering van de deelnemers voor de pensioenregeling te bereiken, alsmede het inzicht in het eigen pensioen en het pensioenbewustzijn te vergroten. De resultaten uit de haalbaarheidstoets worden gedeeld met de deelnemers.

De middelen die hiervoor worden ingezet bestaan uit:

- Een website van het pensioenfonds (als onderdeel van de website van de werkgever), met daarop het Pensioen 1-2-3, en een link naar de site van de pensioenadministrateur, Syntrus Achmea (de MijnOmgeving);
- Nieuwsbrieven voor de actieven (5x per jaar);
- Een (verkort / vereenvoudigd) jaarverslag voor de deelnemers;
- Bijeenkomsten voor actieven (1x per jaar 'roadshow') en voor pensioengerechtigden (2x per jaar);
- De actieve verstrekking van de wettelijke verplichte informatie (UPO voor de verschillende deelnemersgroepen) en de verstrekking van andere informatie op verzoek.
- Brochures voor (nieuwe) medewerkers, (ook) via de werkgever, inclusief trainingen voor HR t.b.v. goede informatie aan nieuwe deelnemers.

Er wordt gewerkt met een deelnemerspanel en enquêtes om feedback te krijgen op het beleid en de ingezette middelen, waarbij - samen met het VO - kosten-baten-afwegingen worden gemaakt.

De informatie aan deelnemers wordt tijdig verstrekt en is naar de mening van het Fonds duidelijk, correct, volledig en evenwichtig.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het bestuur.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de VC aan om:

- Concrete doelstellingen op te nemen in het beleidsplan en deze vervolgens periodiek te evalueren door onderzoek/ enquête (Code Pensioenfondsen, norm 26: meten effectiviteit communicatiebeleid).
- Te onderzoeken of er groepen van deelnemers zijn die extra aandacht behoeven vanwege een tegenvallend pensioen (bijv. arbeidsongeschikten, gescheiden deelnemers, parttimers).

Reactie:

Wij zullen bij de jaarlijkse revisie van ons communicatieplan, de doelstellingen concreter formuleren. In 2017 heeft echter wel conform de Code Pensioenfondsen een onderzoek/enquête plaats gevonden, waarbij navraag gedaan is naar de verschillende aspecten van onze communicatie en om reactie is gevraagd. De beoordeling van onze (actieve) deelnemers was positief.

Informatie aan individuen

Normen: De informatie wordt tijdig verstrekt volgens het voorgeschreven Pensioen 1-2-3 beginsel en voldoet aan de grondbeginselen van het communicatiebeleid. Tijdig wordt de voorgeschreven informatie aangeleverd aan het Pensioenregister.

Op de website van het pensioenfonds wordt invulling gegeven aan de informatievoorziening aan de deelnemers volgens het Pensioen 1-2-3 principe. De individuele informatie wordt tijdig verstrekt en voldoet aan het communicatiebeleid van het Fonds.

Het Fonds is van mening dat aan de wettelijke eisen van informatieverstrekking wordt voldaan, waaronder de tijdige verstrekking aan het Pensioenregister.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de VC aan om:

- Een eenvoudige doorklik naar het juiste document van laag 3 en ‘terugkeer’ naar het Pensioen 1-2-3 te bewerkstelligen.
- Te bezien of in UPO’s en startdocumentatie de gevolgen, respectievelijk de risico’s van de CDC-regeling voldoende duidelijk zijn beschreven, alsmede te bezien of het risico van verlaagde pensioenopbouw niet reeds aan het begin, - bij ‘wat krijgt u in deze pensioenregeling?’ - in laag 1 van Pensioen 1-2-3 gemeld zou moeten worden.
- De laatste zin van de pensioeningangsbrief te verduidelijken (... nog steeds de nominale pensioenen kunnen worden uitgekeerd).

Reactie:

Wij zullen de aanbevelingen met onze pensioenbeheerder opnemen en kijken hoe wij dit kunnen bewerkstelligen.

Te publiceren informatie

Normen: Alle voorgeschreven informatie wordt tijdig op de website van het Fonds ontsloten, respectievelijk op verzoek ter beschikking gesteld. De informatie voldoet aan de grondbeginselen van het communicatiebeleid.

Het Fonds beschikt over een ‘eigen’ website met daarop ook het Pensioen 1-2-3 en over een beveiligde, alleen voor deelnemers toegankelijke website bij de pensioenuitvoerder. Het Fonds heeft eerder de mogelijkheden van een geheel eigen website onderzocht; de kosten daarvan bleken te hoog. Vandaar dat de ‘pagina’ van het pensioenfonds op de site van DB is gehandhaafd.

Het Fonds is van mening dat alle voorgeschreven informatie op de website is ontsloten en voldoet aan de grondbeginselen van het communicatiebeleid.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de VC de mening van het Fonds.

Utrecht, april 2018
De visitatiecommissie

Mariëtte Simons

Frans Lemkes

Niek de Jager

Beperking verspreiding

Het visitatierapport is uitsluitend opgesteld voor gebruik door het Fonds en mag zonder onze toestemming vooraf niet aan derden worden verstrekt, behoudens aan de externe toezichthouders. Als gevolg hiervan accepteren wij geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid tegenover ieder andere persoon die dit verslag in handen krijgt of ter inzage krijgt.

Bijlage 1: Korte samenvatting van aanbevelingen

a. Follow-up aanbevelingen visitatie 2016

Geen.

b. Algemeen

1. Tijdig de sleutelfuncties, met name de interne auditfunctie in de “third line of defense”, inrichten conform de wijzigende regelgeving (IORP II).

c. Governance

1. Blijf aandacht besteden aan de rolvastheid van de verschillende gremia, met aandacht voor de volgorde van het bekleden van verschillende rollen in de tijd (lid VO, lid commissie, lid bestuur).
2. Zorg voor een juiste rolaanduiding van het VO op de website (wordt nu vergeleken met RvC = intern toezicht, maar is te vergelijken met AvA = orgaan waaraan het bestuur verantwoording aflegt). Het intern toezicht (in de vorm van een visitatiecommissie) wordt niet vermeld op de website.
3. Herijk het uitbestedingsbeleid, zodat het voldoet aan de huidige daaraan te stellen eisen (zie ook Guidance Uitbesteding DNB met checklist).

d. Geschiktheid

Geen.

e. Beleggingen

1. De verklaring beleggingsbeginselen dateren zodat ook derden kunnen zien dat hij actueel is (niet ouder dan drie jaar).
2. Stem met de vermogensbeheerders af wat in hun organisatie het beleid is met betrekking tot stemgedrag en andere aspecten van engagement, en na te gaan op welke wijze hierover aan het Fonds kan worden gerapporteerd.
3. Wissel met de vermogensbeheerders van gedachten op welke wijze zij fundamentele aspecten (bijvoorbeeld geprojecteerde kasstroom) betrekken bij de beoordeling van de vastrentende waarden waarin zij beleggen.

f. Risico's

1. In 2018 expliciet aandacht besteden aan de in het toezicht kader voor 2018 van DNB benoemde samenhangende strategische thema's, te weten complexiteit in de regeling, bestuurlijke context en governance, alsmede veranderbudget bij de uitvoerders.
2. In 2018 bij de afronding van het project Integraal Risicomanagement expliciet voor de IT-risico's ook aandacht besteden aan het gebruik van cloud computing en de maatregelen tegen cybercrime.

g. Communicatie

1. Concrete doelstellingen opnemen in het beleidsplan en deze vervolgens periodiek evalueren door onderzoek/ enquête (Code Pensioenfondsen, norm 26: meten effectiviteit communicatiebeleid).
2. Onderzoeken of er groepen van deelnemers zijn die extra aandacht behoeven vanwege een tegenvallend pensioen (bijv. arbeidsongeschikten, gescheiden deelnemers, parttimers).
3. Een eenvoudige doorklik naar het juiste document van laag 3 en ‘terugkeer’ naar het Pensioen 1-2-3 bewerkstelligen.
4. Bezien of in UPO’s en startdocumentatie de gevolgen, respectievelijk de risico’s van de CDC-regeling voldoende duidelijk zijn beschreven;
5. De laatste zin van de pensioeningangsbrief verduidelijken (... nog steeds de nominale pensioenen kunnen worden uitgekeerd).

Bijlage 2: Lijst met geraadpleegde documenten

Aan de visitatiecommissie zijn de volgende documenten ter beschikking gesteld.

Het laatstverschenen jaarverslag (2016)
Notulen bestuursvergaderingen laatste 12 maanden, idem van Verantwoordingsorgaan en bestuursadviescommissies
Volledig set bestuursstukken van de laatste bestuursvergadering
Statuten
Pensioenreglementen en (eventueel) populaire versie daarvan
Documenten mbt Uitbestedingsbeleid, zowel op het gebied van pensioen- als vermogensbeheer
Gedragscodes en correspondentie bij totstandkoming
Verslag compliance officer
Geschiktheidsplan en correspondentie bij totstandkoming
SLA-rapportages laatste 12 maanden
Klokkenluidersregeling bij Fonds en/of bij dienstverleners
Integriteitsbeleid en Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA)
Documenten mbt beleggings- en risicosbeheer
Rapportages vermogens- en pensioenbeheer laatste 12 maanden
ABTN
Correspondentie DNB laatste 12 maanden
Communicatiebeleidsplan
Meest recente ALM-studie
Haalbaarheidstoets
Incidentenregeling
Liquiditeitsprognoses korte en middellange termijn
Reglementen Verantwoordingsorgaan en intern toezicht (nvt)
Delegatiebesluiten
Taakomschrijvingen diverse commissies
Lijst externe adviseurs
Huishoudelijk reglement Bestuur
Uitvoeringsovereenkomst
Risicomanagement aanpak/rapportages

Bijlage 3: Samenvatting Bevindingen Visitatie 2017

1. Inleiding

Het bestuur heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie, na advies van het Verantwoordingsorgaan (VO) van het Fonds, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds in het kader van een driejaarscyclus van visitaties zoals met het Fonds is overeengekomen.

De visitatiecommissie (VC) heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds.

De visitatiecommissie is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de visitatiecommissie. De visitatieperiode strekte zich uit tot de op 12 januari 2018 beschikbare informatie over de periode t/m 31 december 2017. De reactie van het bestuur is in deze rapportage opgenomen.

2. Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC is van oordeel dat het beleid van het bestuur voldoende evenwichtig en op een voldoende zorgvuldige manier tot stand is gekomen en uitgevoerd. De VC heeft geen majeure constatering met betrekking tot de algemene gang van zaken in het Fonds, de wijze waarop belangen zijn afgewogen en de risicobeheersing.

a. Follow up vorige visitatie

De wijze waarop het Fonds invulling geeft aan aanbevelingen uit de vorige visitatie is goed gedocumenteerd en voldoet aan de normen van de Code Pensioenfondsen.

b. Algemene gang van zaken

Het Fonds heeft adequate processen om de (financiële) gang van zaken binnen het Fonds en de ontwikkelingen in de omgeving te volgen, en er waar nodig actie op te nemen. De sterkte, zwakte, kansen en bedreigingen zijn in kaart gebracht en het Fonds heeft zich goed inzicht verschaft in zijn toekomst op korte en op middellange termijn.

De VC beveelt aan om tijdig de impact van IORP II in kaart te brengen, met name in het licht van de noodzakelijke versterking van de zogenoemde “third line of defense”.

Reactie: Hoewel een “third line of defense functie” met name een volledige interne auditfunctie voor een pensioenfonds van onze omvang moeilijk in te voeren is, en wij van mening zijn dat wij door de uitgebreide governance en risk-functies, de uitgebreide jaareinde audit, hiervoor een goed alternatief hebben, zullen wij in het kader van de in te voeren aanpassingen ten gevolge van IORP II en de aanbevelingen van DNB analyseren op welke wijze wij hieraan gevolg moeten geven in 2018.

c. Governance

De VC heeft geconstateerd dat in algemene zin de factoren die goed pensioenbestuur moeten waarborgen aanwezig zijn en heeft geen belangrijke zaken aangetroffen die een beheerste en integere bedrijfsvoering in de weg staan. De continuïteit in de fondsorganen wordt bevorderd door te bewerkstelligen dat bepaalde leden van het VO doorstromen naar het bestuur. Dit bevordert de beschikbaarheid van geschikte bestuurders. In de visitatieperiode heeft het Fonds aangetoond dat het proactief reageert als mogelijke belangenconflicten optreden tussen bestuursfunctie en de functie die een bestuurslid bij de werkgever bekleedt.

d. Geschiktheid

De VC volgt de mening van het bestuur dat voldoende aandacht wordt besteed aan geschiktheid, betrouwbaarheid en diversiteit.

e. Beleggingen

In algemene zin heeft het Fonds het beleggingsbeleid, alsmede de uitvoering en uitbesteding ervan adequaat vormgegeven. De VC doet enkele aanbevelingen met betrekking tot verdere verdieping van de informatie-uitwisseling met de fiduciair beheerder omtrent stemgedrag en beoordeling van de fundamentele informatie over organisaties waarin uiteindelijk wordt belegd.

Reactie: Wij zullen dit met de fiduciair beheerder overleggen.

f. Risico's

Het Fonds heeft in algemene zin voldoende oog voor het risicobeheer, zoals dit voortvloeit uit een beheerste en integere bedrijfsvoering. Het integraal risicobeheer, alsmede het uitbestedingsbeleid en de bijbehorende risico's zijn adequaat vastgelegd in de ABTN. Het Fonds heeft een project ingericht om de gevolgen van de invoering van de algemene verordening gegevensverwerking tijdig in de processen te verwerken. Hierbij behoeven zaken als cyber crime risico's eveneens aandacht.

Reactie: In het kader van de afronding van het integraal risicomangement project in 2018 heeft de verdere invoering van de formalisering van de controle op het IT-risico een belangrijke plaats. De eerste gesprekken over de wijze waarop hieraan vormgegeven zal worden voor de office-applicaties van de werkgever zijn al gestart. Voor de uitbestede activiteiten met name de administratie is vergaande documentatie en risk management controle aanwezig.

g. Communicatie

Het Fonds heeft het communicatiebeleid adequaat opgezet en uitgewerkt. Verbetering is naar het oordeel van de VC mogelijk door concrete doelstellingen op te nemen in het beleidsplan en die periodiek te evalueren door middel van enquêtes zoals ook bedoeld in de Code Pensioenfondsen.

Reactie: Wij zullen bij de jaarlijkse revisie van ons communicatieplan, de doelstellingen concreter formuleren. In 2017 heeft echter wel conform de Code Pensioenfondsen een onderzoek/enquête plaats gevonden, waarbij navraag gedaan is naar de verschillende aspecten van onze communicatie en om reactie is gevraagd. De beoordeling van onze (actieve) deelnemers was positief.

De visitatiecommissie

Mariëtte Simons
Frans Lemkes
Niek de Jager

Frans Lemkes

Bijlage 4: Fact sheet

	2015	2016		
Aantal deelnemers	819	792		
Aantal gewezen deelnemers	1.193	1.216		
Aantal pensioengerechtigden	338	359		
	<u>2.350</u>	<u>2.367</u>		
Rangorde	172	166		
Aantal fondsen met complete gegevens	251	246		
	2015	2016		
Premie werknemers	1.828	1.986		
Premie werkgevers	15.372	24.924		
	<u>17.200</u>	<u>26.910</u>		
Rangorde	113	87		
Aantal fondsen met complete gegevens	251	246		
	2015	2016		
Reële dekkingsgraad	93,0%	92,0%		
Rangorde	57	47		
Toeslag actieven	0,3%	0,1%		
Toeslag overige	0,3%	0,1%		
	2015	2016		
Uitvoeringskosten per deelnemer	682	661		
Rangorde (laagste kosten, laagste rang)	198	192		
Kosten vermogensbeheer	0,44%	0,42%		
Rangorde (laagste kosten, laagste rang)	163	159		
Transactiekosten	0,03%	0,02%		
Jaar	2017	2017	2017	2017
Kwartaal	1	2	3	4
Aantal fondsen met complete gegevens	216	218	218	218
Beleidsdekkingsgraad	115,4%	117,1%	118,8%	120,5%
Vereiste dekkingsgraad	112,5%	113,5%	113,6%	114,2%
Surplus / tekort	2,9%	3,6%	5,2%	6,3%
Rangorde	24	27	27	29
Mutatie surplus / tekort	2,1%	0,7%	1,6%	1,1%
Rangorde	71	181	152	173

Beleggingen voor rekening en risico pensioenfonds					
Jaar	2017	2017	2017	2017	Cumulatief
Kwartaal	1	2	3	4	(ongewogen)
Aantal fondsen met complete gegevens	215	220	219	217	207
Beleggingen (X 1 miljoen)	392	390	395	412	
Rangorde	137	137	138	137	
% rente-afdekking (v.a. 2017)	87%	75%	79%	78%	
% zakelijke waarden (v.a. 2017)	30%	35%	35%	36%	
Rendement	-1,0%	-1,3%	0,8%	3,4%	1,8%
Rangorde	198	187	181	34	183
Rendement op rente-afdekking	-0,2%	-0,1%	0,8%	0,7%	1,1%
Rangorde	4	26	4	158	5